

مجلس شورای اسلامی تهران

با وجود قوانین، بخشنامه‌ها و آیین‌نامه‌های جدید، حواشی مهریه هنوز پابرجاست. مجلس اوایل دی ماه طرحی را ارائه کرده است که به اعتقاد بانیان آن قرار است معضل مهریه را حل و فصل کند اما به نظر می‌رسد این طرح نیز همه‌جانبه دیده نشده است

پرونده جوان درباره طرح جدید مجلس برای اصلاح قانون مهریه

رسیدگی خارج از نوبت به پرونده‌های تقسیط مهریه

نوسانات بالا و پایین رفتن قیمت سکه موجب شده است مهریه همچنان به عنوان ابرچالش حوزه خانواده باقی بماند و هر از چندگاه مجلس، دولت و قوه قضائیه دست به کار شوند و با ایجاد تغییراتی تلاش کنند تا این چالش کهنه را کمی سسرو و سامان دهند؛ تدابیری که اغلب با تورم افسارگسیخته خیلی زود بی‌اثر می‌شود و دوباره روز از نو و روزی از نو. به طور نمونه همین دو، سه ماه پیش محمدباقر الفت، معاون اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه قضائیه در بخشنامه‌ای به رؤسای دادگستری سراسر کشور نحوه رسیدگی به دادخواست‌های مطالبه مهریه را ابلاغ کرد. بر اساس این بخشنامه به جای بازداشت زوج، صرفاً از طریق شناسایی اموال محکوم علیه

(مکاتبه یا مراجع ثبتی، راهور، بانک‌ها و...) اقدام کنند. پیش از این نیز حجت‌الاسلام سیدابراهیم رئیسی، رئیس قوه قضائیه خواستار تجدیدنظر فوری درباره زندانیان مهریه شده بود و تأکید داشت تا حد امکان، بازداشت صورت نگیرد. حالا هم مجلس یازدهم طرح اصلاح قانون مهریه را اعلام وصول کرده و بناست با ایجاد تغییراتی در قانون مهریه ماجرای چالش برانگیز شدن مهریه با نوسانات سکه دوباره سر و سامان یابد. یک سوی این معادله زانی هستند که مهریه حق شرعی و الهی آنان است به گونه‌ای که عقد ازدواج بدون تعیین مهریه امکانپذیر نیست، سوی دیگر اما مردانی هستند که اگر زندگی‌شان به هر دلیلی به بن‌بست برسد و ناگزیر باشند به طلاق و

مشمول مقررات ماده (۲) قانون اجرای محکومیت‌های مالی است. چنانچه مهریه، بیشتر از این میزان باشد در خصوص مازاد، فقط ملات زوج ملاک پرداخت است. رعایت مقررات مربوط به محاسبه مهریه به نرخ روز کماکان الزامی است.»

در ماده ۵۳ قانون حمایت از خانواده هم آمده است: «هرکس با داشتن استطاعت مالی، نفقه زن خود را در صورت تمکین او ندهد یا از تأدیه نفقه سایر اشخاص واجب‌النفقه امتناع کند به حبس تعزیری درجه شش محکوم می‌شود. تعقیب کفبری منوط به شکایت شاکی خصوصی است و در صورت گذشت وی از شکایت در هر زمان تعقیب جزایی یا اجرای مجازات موقوف می‌شود.»

■ جزئیات طرح مجلس برای اصلاح قانون مهریه

حالا طرح اصلاح قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی و مهریه در جلسه علنی مورخ ۹۹/۱۰/۳۰ مجلس شورای اسلامی اعلام وصول شده است.

۴۷ نفر از نمایندگان مجلس این طرح را امضا و ارائه کرده‌اند. درباره توجیه ارائه این طرح آمده است: «نظر به نوسان شدیدی که اخیراً در خصوص قیمت سکه و طلا رخ داده برخی از محکوم علیه‌هایی که مآخذ تقسیط دین آنها سکه طلا بوده است مانند محکومان پرداخت مهریه در پرداخت اقساط دین خود دچار مشکل شده‌اند. با توجه به اینکه عدم پرداخت اقساط محکوم‌بهم موجب حبس محکوم علیه می‌شود، این اشخاص مجبور به طرح دعوی تعدیل اقساط محکوم‌بهم خواهند بود. نظر به اینکه این دعوا خارج از نوبت رسیدگی نمی‌شود و نیز نظر به اینکه در شرایط اقتصادی کنونی امکان طرح انبوهی از دعوی

نوسانات یا به عبارت دقیق‌تر سیلا و بالاتر رفتن قیمت سکه و طلا سال‌های سال است در کشورمان وجود دارد و اگر بخواهیم چالش شدن ماجرای مهریه را ریشه‌یابی کنیم، به معضلاتی همچون تورم و اقتصاد بیماری می‌رسیم که سبب شده است مهریه از یک تدبیر و عاملی برای تحکیم بنیاد خانواده به یک چالش تبدیل شود و بخش مهمی از دغدغه‌های کارشناس حوزه خانواده را به خود اختصاص دهد. هر از چندگاه هم با اوج‌گیری نوسانات قیمت سکه، وضعیت دادگاه‌های خانواده و تحرکات برای تقسیط بیشتر مهریه و ماجراهای مرتبط با آن هم برجسته‌تر می‌شود. حالا بهارستانی‌ها دست به کار شده و طرح اصلاح قانون مهریه را کلید زده‌اند.

■ التهاب بازار سکه و اوضاع پرداخت و وصول مهریه

شاید هیچ وقت به اندازه یک سال گذشته بازار سکه منتهب نشده بود؛ این التهاب قیمت سکه را تا مرز ۱۷ میلیون تومان برای یک قطعه سکه بهار آزادی بالا برد، اما از آنجایی که ماجرای سکه با مهریه گره خورده است دستگاه قضا به کمک بدهکاران مهریه آمد و در نهایت با بخشنامه‌ای مانع از زندانی شدن بدهکاران مهریه‌ای شد که توانایی مالی لازم را ندارند. در طول ماه‌های گذشته همچنین بدهکاران مهریه چندین بار مقابل مجلس شورای اسلامی تجمع داشتند. در برخی از این تجمعات شاهد حضور تعدادی از خانم‌های معترض به قانون مهریه بودیم؛ مطالبه این زنان و مردان معترض بازمینی مواد ۲۲ و ۵۳ قانون حمایت از خانواده است. حالا چهارستانی‌ها دست به کار شده و طرح و وقوع عدا ۱۱۰ سکه تمام بهار آزادی با معادل آن باشد، وصول آن

نظر کارشناسی

زندانیان جای بزهکار است نه بدهکار!

اصلاح مصاد مختلف مهریه و محکومیت‌های مالی در مجلس کلید خورده است که با تصویب آن ۱۹ هزار زندانی از حبس آزاد خواهند شد. آمده از قانون مهریه و مالی در کمیته حقوقی خصوصی کمیسیون قضایی مجلس بحث و تبادل نظر شده است که این مواد در کمیسیون حقوقی و قضایی نیز تصویب و نهایی خواهند شد. با اصلاح ماده یک قانون مهریه و محکومیت‌های مالی و تصویب آن محکومان مهریه، دیه و بدهکاران مالی دریافت نکرده‌اند؛ دیگر به زندان نخواهند رفت مگر اینکه ملات پولداری آنها اثبات شود. در ماده دوم نیز محکوم له و محکوم علیه اگر دادخواست تعدیل داده باشد دستگاه قضایی موظف است خارج از نوبت پرونده را بررسی و رأی صادر کند. براساس این طرح، سازمان اسناد رسمی و ثبت افعال می‌کنیم که از طریق این سازمان‌ها مشخص شود که فرد چه میزان اموال دارد و در صورت بروز مشکل حساب و اموال وی توقیف و در اختیار طلبکار چه مهریه و چه دیه قرار می‌گیرد. براساس بنابر این اگر شخصی اموالی دارد از طریق دستگاه‌های مربوطه

حذف ضمانت اجرای قانونی برای عدم پرداخت برخی دیون

اگر دلیل وضع هر قانون انتظام بخشی به جامعه باشد، قانون الزاماً باید جانب عدالت را با دقت و وسواس نگه دارد، چراکه ذره‌ای انحراف از وضعیت عادلانه خود به پرهم خوردن نظم می‌انجامد. حاصل تصویب طرح مجلس برای اصلاح قانون مهریه، حذف ضمانت اجرای قانونی برای عدم پرداخت برخی دیون است یعنی نیهانیدن کردن اینکه عمل به تعهد و التزام مابهازای قانونی جای بزهکار است نه شخصی که متعهدله یک زن باشد. در تبصره ماده یک طرح نمایندگان برخلاف اصول کلی حقوقی، دعوی اعسار را واژگونه کرده و درصدد بر آمده‌اند زحمت طرح همان را هم از گردن مرد برداشته و بار اثبات ملات مردان را به دوش زنان بگذارند. به عبارتی به زعم آنان در جامعه مآصل بر اعسار است و طلبکار باید برای فراهم آوردن امکان وصول دین، اول به دادگاه مراجعه و ثابت کند مدیون مسرر نیست. در این طرح قید شده «عدم امکان وصول کل مهریه» اگر قاضی بخواهد، «می‌تواند» از مصادیق عسر و حرج باشد. در این باره باید پرسید در صورتی که زوج مثلاً دو یا سه قسط پرداخت و از پرداخت بقیه آن امتناع

مر ضیه محبی وکیل دادگستری

همچنین نمایندگان مجلس در این طرح به دنبال آن هستند که این تبصره را هم به ۱۱ ماده قانون اضافه کنند که بر اساس آن عدم امکان وصول کل مهریه می‌تواند به تشخیص قاضی، از مصادیق عسر و حرج مذکور در تبصره ماده (۱۱۳۰) قانون مدنی مصوب ۱۳۱۴/۸/۸ با اصلاحات و الحاقات بعدی آن باشد.

کاظم دلخوش سخنگوی کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس با اشاره به وجود مشکلاتی در زمینه پرداخت مهریه می‌گوید: «هدف ما ایجاد توازن در این زمینه برای مردان و زنان و همچنین رعایت حقوق زوجین است، چرا که با توجه به افزایش قیمت سکه شاهد مشکلاتی در پرداخت مهریه هستیم که این امر موجب بی‌انگیزه شدن جوانان برای ازدواج شده است.»

به گفته وی در تدوین این طرح از نظرات قوه قضائیه، وکلا و کارشناسان مربوطه استفاده شده است.

این نماینده مجلس تأکید می‌کند: «ما به عنوان قانونگذار باید به گونه‌ای عمل کنیم که از قوانین به صورت درست و در جهت اجرای عدالت استفاده شود.»

سخنگوی کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس همچنین با اشاره به تصویب قانونی در خصوص مهریه تا ۱۱۰ سکه در دوره‌های گذشته مجلس می‌افزاید: «هم اکنون با شرایط فعلی اقتصادی کشور محدودیت‌هایی برای پرداخت این میزان سکه وجود دارد و همین امر موجب اختلاف در خانواده‌ها نیز شده است.» به گفته دلخوش در طرح اصلاح قانون مهریه سعی شده است ضمن ساماندهی این امر، تعادلی نیز در این زمینه ایجاد شود.

یادداشت

مهریه، تعهدی که با مرگ هم ساقط نمی‌شود

محمد مهدی نیک‌ضمیر

شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی از یک‌دیگر تأثیر می‌پذیرند و روی هم اثر می‌گذارند. مهریه هم اگرچه فلسفه اصلی و مبنای دینی‌اش اثبات مهر و علاقه مرد به زن است، اما با تغییرات اقتصادی، اجتماعی شکل گرفته در جامعه از کارکر اصلی خود دور شده است و حالا دیگر کسی زیر بار ضرب‌المثل معروف «مهریه را کی داده و کی گرفته» است نمی‌رود.

حالا شاید باشند مردانی که بدشان نیاید از زیر بار پرداخت مهریه شانه خالی کنند اما اغلب زنان هنگام طلاق مهرشان را مطالبه می‌کنند و صد البته که مهریه حق شرعی و قانونی زن است و مرد شرعاً وظیفه دارد تا این دین را پرداخت کند. طبق حکم شرعی حتی با مرگ مرد یا زن، دین مهریه همچنان باقی است و در صورت مرگ زن ورثه او می‌توانند مهریه او را مطالبه و وصول کنند. همچنان که در صورت فوت مسرد دین مهریه از گردن او نمی‌افتد و ورثه نباید ابتدا مهریه همسرش را از ماترک او بپردازند و بعد باقیمانده اموال بین وراثت تقسیم شود.

اما اگر نگاهی گذرا به چالش شدن مهریه بیندازیم درمی‌یابیم که آنچه مهریه را به ابرچالشی غیرقابل کنترل تبدیل کرده است، اصل مهریه نیست بلکه حواشی فرهنگی و چالش‌های اقتصادی جامعه است که موجب شده است مهریه دیگر کارکرد و جایگاه اصلی خود را نداشته باشد و به جای اثبات مهر مرد به زن و هدیه‌ای از جانب مرد به همسرش، به عاملی برای تحت فشار قرار دادن همسر و بدهکار شدن و حتی به زندان رفتن وی شود. تا جایی که برخی مردان با دیدن دردرس‌های مهریه و بدهکاری مادام‌العمر مردانی که کارشان به جایی کشیده است، از همین از دروازه و تشکیل خانواده می‌گذرند.

سوی دیگر این ماجرا اما دخترانی هستند که با هزار امید و آرزو به خانه بخت می‌روند و شاید تنها پشتوانه ملموس و قابل پیگیری آنان در ازدواج همین مهریه باشد. به همین دلیل هم اغلب خانواده‌ها برای آنکه تضمینی برای آینده دخترشان داشته باشند، مهریه‌های سنگینی تعیین می‌کنند؛ مهریه‌هایی که حالا چند سالی می‌شود به سقف قانونی ۱۱۰ سکه بر خورده‌اند و اگر کسی مهریه‌ای بیش از این را هم مطالبه کند، عملاً قابل پیگیری نیست.

اما این تضمین و نگرانی حکایت آن است که اگر نوسانات قیمت سکه و تورم مردان بدهکار مهریه را به دردسر انداخته و موجب بروز دردرس‌هایی برای آنان باشد، زانی هم که به هر دلیلی از همسرشان جدا شده‌اند و مهریه خود را از آنان طلب دارند با همین اوضاع و شرایط اقتصادی مواجه‌اند و نوسانات قیمت سکه و دلار روی تمام ارکان زندگی آنان هم اثر گذار بوده است. با این تفاوت که قانون این حمایت را از مردان دارد اما بتواند بدهکاری مهریه‌شان را تقسیط کند که این مطلقه‌ای که شاید تنها ممر زندگی‌شان تکیه بر مهریه‌ای باشد که حق شرعی و حقوقی آنهاست امکان آن را ندارند که هزینه‌های زندگی‌شان را تقسیط کنند یا برایش تخفیف بگیرند!

از سوی دیگر باید توجه داشت بهترین راهکار برای حل معضل مهریه، فرهنگ‌سازی برای آن است که مردان زیر بار مهریه‌های خارج از توانشان نروند.

مهریه، توافقی میان زن و مرد است و وقتی در این توافق مرد مهریه زن را می‌پذیرد، بدهی است باید به آنچه پذیرفته است پایبند باشد، چراکه خودش این تعهد را پذیرفته است و پذیرش مهریه همسر هر قدر که باشد، غیر از بار تکلیف قانونی، تکلیفی شرعی را به مرد تحمیل می‌کند که باید به انجام آن متعهد باشد و آن را بجا آورد.

وقتی شرع آنچنان به مسئله مهریه تأکید دارد که بدون تعیین مهریه امکان برقراری عقد ازدواج بین زن و مرد وجود ندارد و حتی با مرگ هم تعهد پرداخت دین مهریه از گردن مرد ساقط نمی‌شود، پس شاید نتوان با قانون این تعهد شرعی را از دوش مرد برداشت.

بنابراین به نظر می‌رسد اگر بناست تغییری در قوانین مرتبط با مهریه صورت گیرد لازم است تا با لحاظ نگاه شرع و اسلام به مهریه و حقوق زنان اقدام انجام بپذیرد تا مبادا به واسطه تحمیل شرایط اقتصادی و اجتماعی، مباحث و ریشه‌های شرعی مهریه و اعاده حقوق زنان نادیده گرفته شود.